

«La de usynlige bli synlige» Om kvenske steder og kvensk usynlighet

“Let the invisible become visible”. On Kven places and the invisibility of the Kven.

Kjell Olsen

Professor, Institutt for reiseliv og nordlige studier, UiT Norges arktiske universitet.

Kjell Olsen har en dr. polit. grad i sosialantropologi fra Universitetet i Bergen (UiB). Han forsker for tiden på nye arenaer for identitetsartikulasjon i nordområdene.

kjell.o.olsen@uit-no

Sammendrag

Kvenene har blitt betegnet som både et «usynlig» og «taust» folk til tross for en etno-politisk mobilisering fra 1970-tallet av og status som norsk nasjonal minoritet i 1998. Heller ikke de senere års vekst i kulturindustri og reiseliv i Nord-Norge har medført at kvensk kultur er blitt mere synlig i hverdagslivet på nordnorske steder. Gjennom en analyse av det offentlige rom i en nordnorsk bygdeby blir det diskutert om en kvensk «usynlighet» er et resultat av at de faller utenfor en norsk diversitet. Tradisjonen med å se på kvenene som immigranter fra Finland, en nasjonalstat som ble etablert i nordområdene lenge etter at denne befolkningen bosatte seg i det som nå er et norsk område, ser ut til å gi kvenene en fortsatt status som immigranter. Dermed kan de ikke enkelt inkluderes som en del av det norske kulturelle felleskap.

Nøkkelord

Kven, kulturindustri, innvandrere, identitet

Abstract

The Kvens have been described as both an «invisible» and «silent» people despite an ethno-political mobilization since the 1970s and, since 1998, recognition as a Norwegian national minority. Nor has the recent years' growth in the cultural industry and tourism in Northern Norway led to Kven culture becoming more visible in everyday life in most Northern Norwegian places. Through an analysis of the public space in a Northern Norwegian rural town, it is discussed whether Kven «invisibility» is a result of them falling outside a Norwegian diversity in which their cultural heritage is perceived as belonging to a nation state that was established in the northern areas after this population settled in what is now a Norwegian area, thereby promoting a status as immigrants.

Keywords

Kven, cultural industry, immigrants, identity

Kvenene har blitt betegnet som både et «usynlig» og «taust» folk.¹ Dette til tross for en etnopolitisk mobilisering fra 1970-tallet av og status som nasjonal minoritet i 1998. Selv om det i dag pågår det som er blitt kalt en «kvensk kulturell vårløsning» med gryende institusjonsoppbygging, vekst i kulturelle aktiviteter og stadig flere som viser interesse for en kvensk tilhørighet, vil jeg hevde at kvensk kultur fortsatt er preget av å være temmelig usynlig i det offentlige rom.

Mange steder i Nord-Troms og Finnmark er det deler av befolkningen som oppfatter seg som kvenske eller mener at den kvenske historien er en del av deres, ofte, mangefasetterte identiteter. Mangefasetterte siden skillet mellom norsk, kvensk og samisk, kategoriene som utgjør det såkalte «tre stammers møte» i nord, ofte er høyst uklart, men kvensk tilhørighet kommer i liten grad til uttrykk gjennom klare og tydelige symboler som kommuniserer til turister og andre besøkende i Nord-Norge. Dette i kontrast til det samiske som har en lang tradisjon på å bli kommunisert utad, blant annet i form av turismens «emblematiske» symboler (Olsen, 2003) og det norske som blir en tilsynelatende normalitet. Ikke minst sett på bakgrunn av den plass turisme og kultur næring har fått i rurale områder, både som en offentlig retorikk, faktisk satsing og som en vekst i antall besøkende i en pre-pandemisk tid (se f. eks. Samarbeidsråd for kultur og reiseliv, 2018; Norges forskningsråd, 2019; Det kongelige utenriksdepartement, 2020–2021), ville det være naturlig å tro at også symboler som kommuniserer kvensk kultur hadde blitt tatt i bruk av nordnorsk kulturindustri i en større grad.

Som Jean og John Comaroff (2009) har påpekt, så har behovet for en markering av kulturell forskjell mer og mer beveget seg fra et politisk felt og til det juridiske feltet og markedet. På slike arenaer kan etnisk identitet transformeres til rettigheter, arbeidsplasser og inntekter, men de understreker også at denne utviklingen skaper nye vinnere og tapere, og at kulturell forskjell i økende grad må uttrykkes på universelt gjenkjennbare måter (Comaroff & Comaroff, 2009, s. 24, 141). For reiselivets del, både når det gjelder grupper og steder, skjer imidlertid kulturproduksjon på en universelt gjenkjennbar måte fortsatt innenfor en industri som har sitt ideologiske og organisatoriske fundament innenfor nasjonalstaten og nasjonalismens rammer (Wang 2000; Franklin, 2009, s. 77–78).²

Det empiriske utgangspunktet for denne artikkelen er en visuell analyse av det offentlige rom på Storslett, bygdebyen som er et regionalt sentrum for Nordreisa og omkringliggende kommuner i Nord-Troms. Dette er et område der det historisk sett har vært bosatt kvener, nordmenn og samer og der flerspråklighet var vanlig (Maliniemi, 2010). Målet med denne artikkelen er ikke å forstå lokalbefolkningens, ofte mangefasetterte, identiteter. Da kunne jeg jo bare spurt dem. Målet er å prøve å forstå det visuelle rommet som møter en utenforstående som for eksempel en turist. For å forsøke å få til dette har jeg et metodisk utgangspunkt inspirert av studier av «lingvistiske landskap» (se f. eks. Landry & Bourhis, 1997; Shohamy, 2017) og «fotografiske undersøkelser» (Krase & Shortell, 2011; Krase, 2016) av diversitet i byrom. Begge metodene tar utgangspunkt i hvordan tegn, som blant annet språk, kommuniserer etniske forskjeller i det offentlige rom. Anvendelsen av disse metodene skjer på bakgrunn av at de gir en mulighet for å fokusere på «overflate» (Ingold, 2017) og samtidig skaper en distanse til den nordnorske bygdebyen som for meg er familiær ved at de menneskeskapte omgivelsene ikke skiller seg mye fra de jeg befinner meg i til daglig. Derfor blir disse metodene et forsøk på å skape et datamateriale som kan gi et «utenfra-

-
1. Monsen «La de usynlige bli synlige» (2016). Se og Ruijan kvääniliitto/ Norske kveners forbund sitt innspill til stortingsmeldingen *Nasjonale minoriteter i Norge En helhetlig politikk*, der de blant annet er «opptatt av at kvensk kultur må bli mer synlig, for eksempel ved markeringer av kvenske merkedager, flagging, bruk av logoer og annet» (Det kongelige kommunal og moderniseringsdepartementet 2020: 16).
  2. Covid-19 pandemien har for den delen av verdens befolkning som har kunnet reise temmelig fritt i et globalt rom, vist at nasjonalstatene fortsatt er den viktigste organisatoriske enhet for å regulere mobilitet.

blikk» samtidig som de implisitt i sitt teoretiske grunnlag, og på linje med turismen, legger opp til at identiteter visuelt vil reflekteres i det fysiske lokalsamfunn.

Likevel, som Marianne Gullestad (2006, s. 93–94, 97, 117–119) påpeker, er det ingen nødvendig symbolsk kobling mellom hjem, lokalsamfunn og nasjonen. I hennes beskrivelse av norskhet har hjemmet blitt den sentrale symbolske arena for en kobling mellom individ og nasjon, mens lokalsamfunnet «as a moral community has been transformed from an experienced social reality to something more like a pure sign which lives its own life in prolific popular, academic and commercial industries» (2006, s. 118).

Først i denne artikkelen gir jeg en kort oversikt over kvenenes historie i Norge, før jeg skisserer det teoretiske og metodiske utgangspunktet. Deretter blir det en vandring på Stor-slett der jeg analyserer stedets visuelle uttrykk av kulturell diversitet, før jeg til slutt drøfter hvorfor kvenenes «usynlighet» i det offentlige rom kan være et resultat av ulike historiske og politiske prosesser i de europeiske nordområdene.

Kvener

Ordet kven er et norrønt eksonym på en finno-ugrisk talende befolkning i Tornedalen-området som kan spores tilbake til sent på 800-tallet, men ble senere brukt som en norsk betegnelse på migranter fra et større område (Elenius, 2019). Ordet kven dukker opp i dansk-norske skattelister fra 1500-tallet av, men storparten av kvensk bosetting i det som nå er Norge, skjedde først på 1700- og 1800-tallet. Frem til slutten av 1700-tallet var dette en forflytning mot Nordishavet i et grenseløst område fra områder som da var svenske, men som senere ble delt mellom Russland og Sverige for i 1917 å bli finsk og svensk (Eriksen & Niemi, 1981; Ryymin, 2001; Pietikäinen et al, 2010; Niemi, 2017). Noen steder gikk det kvenske mer eller mindre opp i det samiske eller det norske, andre steder ble kvensk dominerende, men uansett dominans var det mange steder vanlig med flerspråklighet og ekte-skap mellom de ulike befolkningsgruppene (Pietikäinen et al, 2010; Andresen, Evjen & Ryymin, 2021).

Den norske stats fornorskningsspolitikk ble intensivert på 1870-tallet og falt sammen med veksten i den kvenske befolkningen i Finnmark og Nord-Troms (Nemi, 2017, s. 138). For kvenenes del var denne politikken hovedsakelig begrunnet i sikkerhetspolitikk og en oppfatning om en trussel fra først russiske og siden stor-finske ambisjoner i nordområdene (Eriksen & Niemi, 1981). Det var lokale variasjoner i hvordan politikken ble gjennomført i praksis (Maliniemi, 2010; Ryymin & Nyyssönen, 2012; Niemi, 2017), men som en generell politikk hadde den et mål om å gjøre befolkningen norsk i både språklig og kulturell forstand (Eriksen & Niemi, 1981; Lane, 2010). På 1980-tallet startet en etno-politisk bevegelse blant kvenene. Inspirert av den generelle etniske mobiliseringen på denne tiden og samenes kamp for rettigheter, ble Ruijan kvääniliitto/ Norske kveners forbund startet i 1987 (Anttonen, 1998; Ryymin, 2001; 2007). Navnet var i seg selv en markering siden kven av mange ble sett på som en nedsettende betegnelse brukt av nordmenn, samtidig som navnet skapte et skille mot Finland og senere immigranter. At kvennavnet også skapte konfliktlinjer innad er et faktum som fortsatt kan skape debatt i en befolkning som offisielt omtales som kvener/norskfinner (Regjeringen u. å.). Som Ryymin (2001) og Anttonen (1998) beskriver denne etno-politiske kampen, hadde den klassiske trekk av grensemarkering, både mot det norske, det samiske og det finske. I sin vektlegging av språk, egen historie og institusjonsbygging hadde kvenenes etno-politiske kamp mye tilfelles med den samiske om enn ikke i resultat, og skiller seg vesentlig når det gjelder en rent visuelt synlighet. Mens den samiske kampen medførte en oppblomstring i bruken av samiske symboler, ofte hentet fra reindrifts-

kulturen, som senere har fått en betydning for en kollektiv samisk selvforståelse (Stordahl, 1996; Eidheim, 1997), har slike tydelige kollektive symboler i liten grad blitt etablert for det kvenske. Mens det samiske i dag fremstår som veldig tydelig i mange sammenhenger og på enkelte tidspunkt, er det kvenske i mye mindre grad noe som kan gjenkjennes i nordnorske byer og bygder.

Kvenenes etno-politiske kamp må forstås i relasjon til flere prosesser. For det første har det noen steder vært, og er fortsatt, konflikt omkring finsk eller kvensk, både som betegnelse og når det gjelder språk. Dessuten har kvenene, til tross for flere hundre års tilstedeværelse i området, av myndighetene lenge vært betegnet som innvandrere (Niemi, 2017, s. 146) og dermed sett som knyttet til en finsk nasjonal kultur. Offisielt var betegnelsen innvandrere i bruk helt til statusen som nasjonal minoritet i 1998, og fortsatt kommer denne betegnelsen frem i offentlig debatt. Kanskje like viktig når det gjelder symbolske grensemarkeringer er hvordan utenforstående har representert kulturen i nordområdene. Her har det ofte vært et skille som ikke har vært etnisk fundert, men mellom fastboende og nomader (Naum, 2016; Lethola, 2018). Visuelt sett har den nomadiske kulturen fremstått som langt mer eksotisk og i større grad blitt representert visuelt, enn de fastboende (Lethola, 2018), og dermed hatt et annet utgangspunkt for både etno-politisk markering og majoritetenes eksotifisering (Stordahl, 1996; Olsen, 2003).

Turisme, Storslett, «lingvistiske landskap» og «fotografiske undersøkelser» av lokalsamfunn

For å forstå moderne masseturisme som er sentral for kulturers transformasjon til en vare, må man forstå dette fenomenets utgangspunkt i den europeiske nasjonalstaten. Som Wang (2000, s. 126) påpeker er det fremveksten av nasjonalstatene som skaper de nødvendige strukturer for å kunne reise og, ikke minst, skaper kulturelle enheter avgrenset fra andre tilsvarende enheter som man kan reise til og oppleve. Innenfor disse enhetene skapes en intern kulturell diversitet, men med en klar grense for hvor denne diversiteten stopper. På mange måter er dette essensen av J. G. Herders nasjonalisme og relativisme der “Acceptable diversity, whether linguistic or cultural, begins at the national boundary” (Bauman & Briggs, 2003, s. 180). Selv om turisme har vært en viktig faktor i globalisering og “tourists themselves are wonderfully bad at not recognizing boundaries and administrative divides” (Jamal & Robinson, 2009, s. 5), er industrien selv og reisemålene hovedsakelig koblet til nasjonalstaten (Visit Norway) og dens organisatoriske enheter (Visit Northern Norway og Visit Lyngenfjord) som konkurrerer med tilsvarende enheter andre steder. Som Adrian Franklin (2009, s. 77–78) påpeker har turismens «orderings» og «worldmaking processes» nasjonalisme og nasjonalstaten som sitt fundament. Og for å etablere disse forskjellene av tilsvarende enheter er det visuelle i en universelt gjenkjennbar form viktig både for etniske grupper og steder som vil skape arbeidsplasser og inntekter ved hjelp av sin kultur (Comaroff & Comaroff, 2009, s. 24).

Storslett er et tettsted med om lag 1800 innbyggere som ligger plassert i sørenden av Reisafjorden ved utløpet av Reisaelven som går nedover Reisa dalen. Bygden er kommunesenter for Nordreisa/ Ráisa/ Raisi kommune, som grenser til Gáivuotna/ Kaivuono/ Kåfjord, Kvænangen, Guovdageaidnu/ Kautokeino, Skjervøy/ Skiervá/ Kierua og Lyngen/ Ivgu/ Yykeä. Denne flerspråkligheten i de offisielle kommunenavnene gjenspeiles i at det regionale destinasjonsselskapet vektlegger «de tre stammers møte» i sin beskrivelse av området (Visit Lyngenfjord), men er og et uttrykk for det som kan forstås som et «lingvistisk landskap» som Storslett er en del av. Målet for denne artikkelen er å forsøke å forstå hvordan et sted i et slikt kulturelt heterogent område visuelt møter en utenforstående.

Begrepet «lingvistisk landskap» har sitt utgangspunkt i offentlig og privat navngiving slik denne kommer til uttrykk i et bestemt område (Landry & Bourhis, 1997, s. 25), og viser til både et informasjonsperspektiv og en symbolsk funksjon der det oppfattes å være en kobling mellom språk, identitet og fysiske steder (Pietikäinen et al, 2010; Pietikäinen & Kelly-Holmes, 2011; Johansen & Bull, 2012; Shohamy, 2017).³ Studier av lingvistiske landskap har gått fra å fokusere på institusjoner og bedrifters i kontrast til enkeltaktørers (såkalt top-down versus bottom-up) språkbruk i det offentlige rom, til multimodale analyser av semiotiske praksiser og aktørers også ikke-visuelle praksiser. Som Shohamy så korrekt uttrykker det: «A deeper understanding of diversity needs to be cultivated ethnographically. Signs and various types of LL are important but cannot ignore all the contextual variables that affect them» (2017, s. 60). Denne påpekingen av nødvendigheten av etnografisk arbeid for å få en «dypere forståelse» av diversitet er på sin plass, men med et utgangspunkt i hvordan Storsletts diversitet fremstår for en utenforstående kan det være gode grunner for å holde seg til overflaten. Som Ingold hevder «If surfaces are the real sites for the generation of meaning we destroy them by intruding but also by vanishing into the air» (2017, s. 100).

Inspirert av begrepet «lingvistiske landskap» er det metodiske grunnlaget for denne artikkelen en utprøving av det som Krase og Shortell (2011, s. 371–372) kaller «en fotografisk undersøkelse» av «hverdagslige landskap» der man systematisk fotograferer offentlige urbane rom uten tanke på et spesielt innhold eller en estetikk. Dette gjøres med henblikk på hvordan ulike etniske grupper kommer til uttrykk (se og Pauwel, 2020, s. 25; Rose, 2012, s. 301–304). Nå kan det jo i høy grad diskuteres om og i eventuelt hvilken grad en forforståelse når det gjelder innhold og estetikk forsvinner ved en slik metode, og det gjorde det definitivt ikke for meg, men for meg fremstår metoden primært som en mulighet til å fokusere på overflaten siden kvenene er jo der, hvis man spør dem, samtidig som den søker å fange inn annet enn språklige tegn. Ifølge Krase og Shortell (2011) er det viktig å ikke bare fotograferer det man umiddelbart finner interessant, men rett og slett gjentatte ganger fotograferer hva man ser av fysiske omgivelser og sosialt liv slik at materialet ikke gis en bestemt retning og er mest mulig dekkende for ulike tider og ulik bruk av rommet.⁴

Fotografiske undersøkelser har i hovedsak blitt gjort i offentlige urbane rom i store byer med fokus på minoriteters pregning (Krase & Shortell, 2011; Krase, 2016), men Nikielska-Sekula (2016) viser metodens nytte i studier av mindre steder som Drammen. Nå er ikke i utgangspunktet små bygdebyer som Storslett noe mindre globalisert enn de metropoler som de tidligere nevnte forfattere forholder seg til (Vasantkumar, 2017), men de gir noen andre utfordringer. For å gjøre en slik analyse av folks meningsskapning i det offentlige rom hevder Krase at «All one needs to do is to open one's eyes and take a walk anyplace and anywhere» (Krase, 2016, s. 25). Med et utgangspunkt i De Certeau blir det å bevege seg til fots et sentralt poeng, men flanøren som en del av bybildet er ikke en typisk figur i norske bygdebyer. I det minst gjelder dette godt voksne menn som hvis de er ukjente, lett kan bli tatt for en turist hvis de går rundt tilsynelatende uten mål og mening på slike steder. Noe

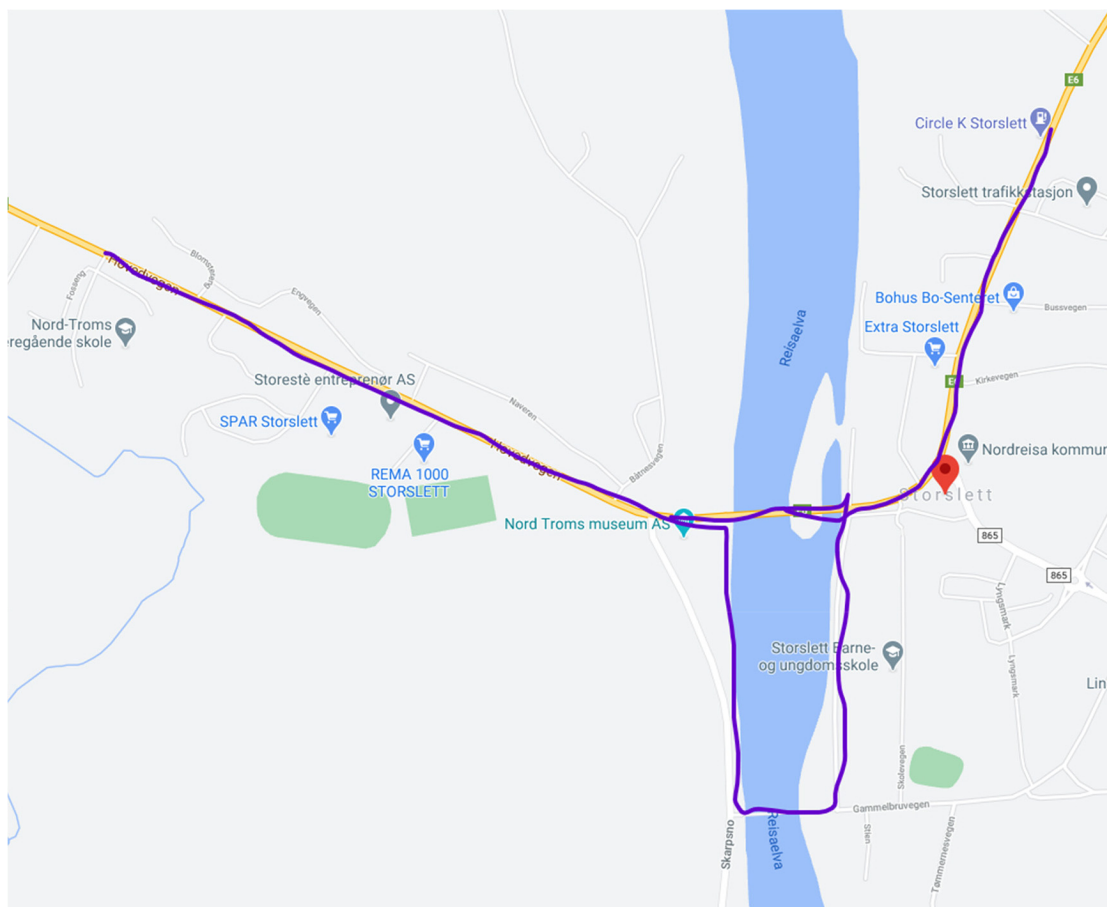
3. Språk som etnisk markør har vært sentralt i Nord-Norge. Både som et mål for fornorskning og med tanke på å demonstrere en etnisk forskjell. Etnisk identitet er ikke nødvendigvis noe enten/eller, men etter at flerspråklighet, også når det gjelder minoritetsspråk, sluttet å være normalen mange steder, har kompetanse i samisk eller kvensk utviklet seg til å bli kanskje det viktigste kjennetegnet på tilhørighet (se f. eks. Thuen, 2002, s. 279; Albury, 2015, s. 523; Andersen & Olsen, 2018, s. 54 ff.; Hermansen & Olsen, 2020).

4. Krase (2016) anbefaler så å analysere bildene ut fra Roman Jacobsons (1960) skille mellom *ekspresive*, *konative* og *patiske* tegn. Disse refererer, ifølge Krase, til henholdsvis tegn som folk bevisst bruker for å uttrykke sin identitet, tegn som forsøker å påvirke folks handlinger og tegn som uttrykker sosiale relasjoner der de siste: «are artifacts of ordinary social interaction that become markers of settlement space. They are the indicators that we are at home in our neighborhood» (Krase, 2016, s. 23). For utenforstående vil patiske tegn som noen føler seg hjemme med, kunne fremstå som ekspresive.

som gjør at kanskje en gående undersøkelse passer bedre for et utenfra blikk, enn for det lokale voksne blikket som er langt mere mobilt. Dessuten, som Gullestad (2006) påpeker, er det ikke noen nødvendig sammenheng mellom identitet og det lokale, og uttrykk for diversitet må kanskje spores utenfor det offentlige rom og dets visualisering (Shohamy, 2017, s. 47). Sist, men ikke minst, som Pink (2012) påpeker vil en visuell studie, det være seg multimedial eller ikke, alltid også være multisensorisk. Alt fra offentlig byggeskikk, skilting, værforhold og for eksempel kvaliteten på asfalten man trår på vil være med på å prege både fotograferingen og tolkningen av bilder.

En flanør på Storslett

At stedet oppleves til fots ikke nødvendigvis gjelder for alle på Storslett, krever ikke et langt feltarbeid for å oppdage. Noen unge og eldre går. Flertallet av voksne kjører og går bare til og fra parkeringen til de stedene de skal besøke. Enkelte sykler, men de fleste som er inntatt tettstedet kjører tvers igjennom siden E 6 går gjennom kommunesenteret. Bygdebyen kan dermed oppleves på mange måter. Ikke minst tidspunkt på dagen og årstid har stor betydning for hva man ser av sosialt liv. Dessuten er bygdebyrommet visuelt sett hele tiden knyttet til sine omgivelser. I norske bygdebyer utgjør det tilsynelatende ikke-menneskeskapte av omgivelsene, natur for de besøkende og et kulturlandskap for det lokale, en påtrengende stor del av de visuelle omgivelsene, og det kan dermed stilles spørsmål om hvordan stedet skal avgrenses. I kontrast til de vanligvis mer urbane studier som gjøres innen genren fotografiske undersøkelser der det visuelle utsyn er begrenset, vil utsikten i norske bygdebyer

Figur 1

stort sett alltid inkludere landskapet. Ikke minst blir dette veldig tydelig når bildene gjennomgås etterpå. Selv om fokus var på det menneskeskapte når bildene ble tatt, skifter ofte fokus til landskapet når bilder blir analysert. Dessuten blir det multi-sensoriske viktig. Lysforhold, vær og temperatur huskes, og spiller også inn på hva som fremkommer på bildene. Særlig den nordlige mørketiden blir viktig siden det ikke-menneskeskapte blir til mørke, og bildene er mer av detaljer med fokus på enkeltobjekter og preget av lyskilder. På den andre siden gjør de gjentatte besøkene og arbeidet med bildene at fokuset for hver gang trekkes mer og mer mot det kjente og understreker vel dermed fenomenologiens innsikt om at objekt og subjekt forutsetter hverandre.

Jeg har fire ganger over en toårsperiode basert meg på å gå fra videregående skole til *Halti* kultursenter, opp langs elven, over den gamle broen og ned på andre siden for videre å fortsette langs E6 til Circle K, noe som etter min oppfatning utgjorde et delvis avgrenset sentrum på Storslett. Senere er jeg blitt fortalt at gangveien opp og ned elven ikke brukes så mye. På denne turen og tilbake igjen har jeg, fire ganger, forsøkt å følge det metodiske råd om å systematisk fotografere offentlige rom uten tanke på et spesielt innhold eller estetikk (Krase & Shortell, 2011; Krase, 2016). Om dette utgjør et lokalt oppfattet sentrum på Storslett, er vanskelig å vite for utenforstående, ikke minst med tanke på de ofte hårfine grensene som deler opp norske småsteder. Og for besøkende er nok dette et større område enn de fleste vil bevege seg i, siden hvor man parkerer eller stoppested for offentlig transport nok vil gjøre området mindre og varierende.

Nå er ikke målet for denne analysen å finne ut hva innbyggerne på Storslett selv oppfatter sine omgivelser som, og om disse ansees, og av noen blir det ansett, som uttrykk for en kvensk tilhørighet og historie. Spørsmålet er snarere om et slikt uttrykk kan oppleves av andre i det offentlige rom på Storslett. Det vil si om det er et uttrykk for en annerledeshet som gjør at andre kan gjenkjenne stedet som noe annet enn norsk. Eller mere korrekt, som noe annet enn ett av de mange nordnorske «fjordhåll» som reisende i dette området passerer eller stopper kort i. Allerede på de første bildene er det et skille fra det vanlige norske, selv om det virker høyst hjemlig på meg som har bodd lenge i Finnmark. Videregående skole er skiltet på de offisielle norske språkene bokmål og nordsamisk, men arkitekturen er umiskjennelig «norsk», slik offentlige- og ikke minst forretningsbygg, preger norske bygdebyer over hele landet. Skilting, veistandard og bolighus har også dette, for noen som har bodd i Norge, lett gjenkjennelige preget, noe som kanskje ikke er så uventet. Mer enn hundre års bevisst fornorskning, statlige vesener og den gjennomregulerte norske velferdsstaten har satt sine spor. For 25 år siden ønsket jo også den daværende ordføreren i Karasjok at bygden burde se mer samisk ut, siden turister ikke skjønte at de var i et samisk område.

På Storslett kan *Gammen*, der blant annet *Vinmonopolet* og *Spar* holder til, sees som et bevisst tegn på at dette stedet er noe annet enn de stedene over hele Norge der disse kjedene holder til. Både navnet og en gammeliknende konstruksjon på taket (som man sannsynligvis ikke ville lagt merke til uten navnet), kan tolkes som et tegn for stedets kulturelle diversitet. *Det lille bærkokeriet* som var på plass under mine siste turer, presenterer finske sauna-produkter og bærplukkerutstyr fra den finske kvalitetsprodusenten *Marjukka*. Her er koblingen til Finland og finsk tradisjon helt eksplisitt, men det er det moderne Finland. Et uttrykk for annerledeshet finnes, og når man nærmere seg elven og ser kultur- og næringsbygget *Halti*. Her er det kvenske språket og navnet på Finlands høyeste fjell tatt i bruk i navnet på bygget. Også arkitekturen skiller seg fra øvrige bygg, slik også andre nyere norske kulturhus gjør det, ved å ha et tydelig preg av at her har arkitektur vært vektlagt, men øvrige informasjonsskilt som kan sees når man går forbi er på bokmål. Utenfor bygget ligger det noe jeg tror er en Nordlandsbåt, en åtring, og for båtkyndige vil dette nordnorske symbolet

ha betydning. På stien langs elva ser man reisverket til en lavvo i en hage (men lavvoer ser man jo og fra Flytoget på vei nedover nedre Romerike), en godt lødd vedstabel i den neste, for så å gå forbi en standard norsk 1960-talls trafostasjon før man kan krysse elva over den gamle broen. Broen er et flott fotopunkt for å ta bilder av starten på Reisadalen og fjellene som omkranser denne.

På andre siden av elva ligger det noen bygg som viser seg å være en offentlig badstue og hvor et skilt forteller om den kvenske historien. Ned langs elva ligger bolighus på høyre side og det materielle uttrykket her skiller seg ikke fra hvor som helst i Nord-Norge. Tilbake til broen igjen er elvebåten fremhevet i et kunstverk. En tur ned i gapahuken som står på en holme i elva viser at den, sannsynligvis, lokale ungdommen behersker de vanligste obskøne ord på norsk og engelsk, mestrer dobbeltkonsonanter, har, har hatt og ønsker seg kjæresten og jeg skjønner at «Jarik + Andrzej = PL» er et uttrykk for identitet. På selve brupilarene kan man se at graffiti er et kjent fenomen.

Steder har imidlertid sin temporalitet. Ett år senere er denne odden og gapahuken en umiskjennelig del av det kvenske. Høsten 2020 var skriften inne i gapahuken malt over, og på grunn av Covid-19 hadde det årlige spelet *Kyläpeli* for en kort tid tatt stedet i bruk for å vise et tablå. Som en publikummer på broen så man stedet og landskapet gjennom en fremtoning som spelet etablerte som kvensk. Kanskje dette bidro til å etablere en forbindelse mellom landskap og det kvenske, også for meg? En kobling som også kommer frem når bildene analyseres på en skjerm og naturen blir en del av stedet i en sømløs overgang mellom det menneskeskapte og det tilsynelatende uberørte som denne dagen fremsto i høstfarger, som også gjenskapte en følelse av en kjølig nordnorsk ettermiddag på vei mot kveld.

Figur 2

Når man går videre er det stort sett kjente norske bygg og skilting. *Bios* kafe er kanskje et unntak med navnet, men de lokale hevder at det står for *Bil Inn Og Spis*. Kommunehuset er skiltet på norsk med navnet *Nordreisa kommune* og bruker ikke det kvenske *Ráissa komuuni* eller det nordsamiske *Ráissa suohkan*, men *Statens vegvesen* gjennom sin skilting av stedsnavn gir en viss variasjon. At det går en vei til *Bilto* er kanskje ikke noe som vekker mer oppmerksomhet enn det enkelte stedsnavn på Toten vil gjøre for en sørlending, og omvendt, men den statlige politikken er tydeligvis å vise diversitet i det lingvistiske landskapet. Langs E 6 er kommunegrensen skiltet på tre språk, men i tettstedet brytes ikke mitt inntrykk av entydig nordnorsk før jeg kommer til *Supanan Thaimassage* og vogna der *Sami Grill* pyntet

med samisk flagg har tilhold ved siden av *Sami Shop*. Både grill og butikk spiller på ekspressive samiske tegn som gir et bevisst uttrykk for en identitet. *Gymet* som holder til i samme bygg som massasjebedriften er det lett å overse. På andre siden av veien ligger *Salong Svetlana frisør shop*, en, sannsynligvis, navnemessig markering av eierens opprinnelsesland. Det eneste som markerer stedets kvenske tilknytning hos en privat bedrift, var *Halti regnskap*, et skilt jeg først oppdaget på min andre vandring på Storslett en mørk vinterettermiddag da lyssettingen fikk frem detaljer på en bygningsmasse som i form og farge kunne vært plassert hvor som helst i Norge.⁵ Som Pink (2012) påpeker aktiviserer gjennomgangen av disse bildene andre sanser enn det visuelle, men påvirkningen av andre sanser mens man går får og bildene til å endre seg og andre detaljer kommer frem.

Figur 3

Et annet firmanavn jeg bet meg merke i var Rejos Takst. Så mye for Krase og Shortells (2011, s. 372) metodiske råd om å systematisk fotografere offentlige rom uten tanke på et spesielt innhold eller estetikk når man forsker på diversitet, siden jeg ikke biter meg særlig merke i typiske butikknavn som finnes over hele Norge. Rejos Takst viste seg imidlertid ved nærmere undersøkelse å sannsynligvis ikke ha noen kvensk forbindelse, men er knyttet til grunnleggerens navn, men hvis man ser etter tegn på det kvenske, ville Rejos kanskje kunnet blitt forstått som et slikt?

Er det behov for synlighet?

Med videregående skole, butikker, kommuneadministrasjon og E6 gjennom tettstedet, likner Storslett på mange andre mindre sentra i det nordligste Norge. Og som så mange andre slike steder kan befolkningen føre sine aner til både en samisk, norsk og, i Nordreisa ikke minst, kvensk tradisjon. Det siste har blant annet medført en oppbygning av offentlige kvenske institusjoner som museum, *Halti kvenkultursenter*, *Baaskifestivalen*, et årlig kvensk spel, *Kyläpeli*, og at kommunen i turismens markedsføring omtales som et sted hvor «de tre

5. En av lokalbefolkningen hevdet at Halti regnskap nå skal skifte navn siden firmaet skal inngå i en nasjonal kjede.

stammer» møtes. Allikevel er det lite som turister og andre folk utenfra vil kunne gjenkjenne som kvensk. Som jeg har vist gis det kvenske en klar og tydelig representasjon til bestemte tider og på enkelte steder, men allikevel vil jeg hevde at inntrykket Storslett gir en tilfeldig besøkende, er av en umiskjennelig nordnorsk bygdeby. For en som meg, som har bodd 30 år i en litt større nordnorsk bygdeby der E6 går igjennom samt har oppholdt meg i enkelte sørnorske bygdebyer, er det få ting ved de skapte omgivelsene som tilsier noe annet enn norskhet. En norskhet som i dagens Nord-Norge også har tydelige emblematiske samiske innslag og enkelt bedrifter med referanse til eierens nasjonale opphav. Tilsynelatende er Storslett en nåtidig visuell variant av den norskhet som Eidheim (1969) mente å se i en fjordbygd i Vest-Finnmark allerede på slutten av 1950-tallet. Den fortsatt tydelige kvenske kulturen som Rudi (1962) beskriver omtrent samtidig på et sted i Øst-Finnmark, synes i dag å være borte på Storslett. Mens en samisk eller thailandsk bakgrunn med største selvfølgelig kan brukes som et blikkfang innen enkelte næringer, har det kvenske i liten grad blitt en del av en kulturnæring som promoterer av myndigheter på ulike nivå.

At mange innbyggere på Storslett ser på stedet som sterkt preget av, også, det kvenske og lever det som for dem er et kvensk liv, er noe som enkelt kan oppdages ved å snakke med dem. En tidlig presentasjon av dette arbeidet for noen lokale kvener skapte en viss undring hos dem. Som det ble sagt, stedet er jo sterkt preget av den kvenske kulturen og en av de jentene som hadde skrevet navnet sitt inni gapahuken ved broen kunne jo kvensk! For dem var det kvenske overalt, selv om dette ikke på langt nær gjelder for alle stedets innbyggere. Det mine metodiske utgangspunkt forsøker å få frem er et utenfrablikk, og metodene hentet fra tradisjonelle lingvistiske landskapsstudier (Landry & Bourhis, 1997; Shohamy, 2017) og fotografiske undersøkelser (Krase & Shortell, 2011; Krase, 2016) får i liten grad frem den kvenske identiteten som er der blant deler av befolkningen.

Den lingvistiske landskapstradisjonen får gjennom sitt fokus på språk frem det som kan kalles en «top-down» praksis når det gjelder bruk av språk i dette flerspråklige området. Kjører man langs E 6 fra nord har Statens vegvesen skiltet på kvensk, nordsamisk og norsk, og på campingplassen utenfor tettstedet hadde det ved ett av mine besøk blitt heist et kvensk flagg i tillegg til de andre nordiske, men i selve tettstedet er det bare ett vegskilt og to skilt på bygg som kan knyttes til det kvenske språket. Kvensk er nesten fraværende i næringslivets bruk av språk og brukes heller ikke av de som skriver på vegger der norsk og engelsk er lingua franca. Også andre tegn som den offentlige badstuen langs elven er jo et kommunalt bygg som styrker det offentlige preget av det kvenske, selv om manglene av offisielle kvenske og samiske navn på kommunehuset gir et litt ambivalent inntrykk. En forskjell mellom «top-down» og «bottom-up»-praksiser tolker Tufi (2013, s. 405) som en ubalanse mellom likhet i legal status og opplevelsen av maktrelasjoner mellom grupper i hverdagslivet. At dette skulle være tilfellet på Storslett er vanskelig å tro, men bruk av nordsamisk på videregående skole og ikke minst den tydelige samiske symbolikken som finnes enkelte steder, kan forstås som en refleksjon av et sterkere lovmessig vern for urfolk enn for nasjonale minoriteter, og ikke minst en annen representasjonshistorie.

Heller ikke metoden fotografisk undersøkelse viser seg å få frem mere mangfold. Som Krase og Shortell sier; “Ordinary people living ordinary lives inhabit meaningful spaces; in globalized urban environments, these spaces are vernacular landscapes” (2011, s. 271) og den fotografiske undersøkelsen er ment å få frem hvordan folk skape slike meningsfulle rom. Nå er det ikke tvil om at lokalbefolkningen på Storslett bebor et, for dem, meningsfylt hverdagslig landskap, og at dette også gjelder for den delen av befolkningen som identifiserer seg med det kvenske, men en slik identifisering gjenspeiles knapt i hvordan de påvirker stedets visuelle uttrykk, sett av utenforstående. Emblematiske tegn som besøkende kan for-

Figur 4

ventes å gjenkjenne er snarere knyttet til det norske, det samiske eller enkelte næringsdrivendes bakgrunn.

Imidlertid, som Gullestad (2006) påpeker, er det ingen nødvendig symbolsk kobling mellom hjem, lokalsamfunn og nasjonen. Hun hevder at lokalsamfunnet som et moralsk fellesskap har blitt transformert fra et erfart sosialt fellesskap til et tomt tegn som fylles av institusjoner, delvis på grunn av den økende pluraliseringen av normer som har skjedd i norske lokalsamfunn. Hennes analyse er særlig koblet til større byer og økende immigrasjon, men og differensiering gjennom utdanning, konsum, turisme og mobilitet (Gullestad, 2006). Identifikasjoner har, ifølge Gullestad (2006, s. 115), dermed tendert til å gå fra nabolag til større geografiske enheter, der man kommer fra, der man er på ferie og ofte disponerer en bolig, der slekt og venner bor, eller de ulike steder man har bodd eller arbeidet før, og til en mindre enhet; hjemmet. En måte å løse problemet med å bevare fellesskap og samtidig kunne gi uttrykk for andre tilhørigheter har jeg i forbindelse med det samiske slik det fremtrådte i en bygdeby i Finnmark på 1990-tallet, beskrevet som en oppdeling i sfærer der uttrykk for annerledeshet hadde sin tid og sitt rom (Olsen, 2007). Det som kanskje kjenner tegner det kvenske er at dette rommet er mindre og annerledes enn for det norske og samiske, og det at den kvenske tradisjonen ikke ser ut til å ha fått feste i det offentlige rom kan ha flere årsaker.

Turismens og mange andre kulturnæringsers synlighet er kanskje den offentlige lokale synligheten som Gullestad (2006: 118) mener er blitt til et «tomt» tegn som fylles av ulike industrier. Disse industriene bruker representasjoner som forholder seg til den globale fremstillingen av annerledeshet:

Those who seek to brand their otherness, to profit from what makes them different, find themselves having to do so in the universally recognizable terms in which difference is represented, merchandised, rendered negotiable by means of the abstract instruments of the market: money, the commodity, commensuration, the calculus of supply and demand, price, branding. And advertising (Comaroff & Comaroff, 2009, s. 24).

Til tross for sin globale forankring er denne måten å representere seg på fortsatt bygget på en oppfatning om nasjonalstaten og klare kategorier som kanskje sterkest er til stede i turismeindustrien, som fortsatt selger det som er annerledes innenfor kjente rammer å se verden på (Wang, 2000; Jamal & Robinson, 2009; Franklin, 2009).

Dette er et fundament som fremmer klare og gjenkjennbare enheter og som skaper problemer når en klar og tydelig kvensk kultur skal representeres. Grunner for dette er den langvarige fornorskningen som preget Nordreisa (Maliniemi, 2010), en langvarig representasjonshistorie med et skille mellom nomader og fastboende (Naum, 2016; Lethola, 2018), en langvarig nær relasjon til det norske og samiske som og kommer til uttrykk i det kvenske (Aarekol, 2009, s. 213) og, ikke minst, et sikkerhetspolitisk moment som har understreket en status som innvandrere og dermed en kobling til en stat som oppstod etter de hadde kommet til Norge (Niemi, 1995; Eriksen, 2012). I bunn og grunn er den verden turistindustrien skaper, koblet til nasjonalismens ideer om slekt og territorium slik Bauman og Briggs i sin lesing av Herder utlegger dette; “The socialization of the child, the basic mechanism of tradition and cultural continuity, is, accordingly, the foundation of political culture” (Bauman & Briggs 2003, s. 178). I dette er det også en naturalisering og en «slekting» av de politiske fellesskap i familien, i naturen, lokalsamfunnet og endelig, i nasjonen (Bauman & Briggs 2003, s. 179). I det Franklin kaller turismens prosesser av «ordering» og «worldmaking» er det et krav om at annerledeshet må fremkomme på en universelt gjenkjennbar måte, og dette blir dermed nok et hinder for å synliggjøre det kvenske. Som Plummert hevder, «for stories to flourish there must be social worlds waiting to hear» siden fortellinger trenger en “interpretative community of support” (2003, s. 34).

For det samiske finnes det en lang representasjonshistorie og et publikum med fortolkningsrammer som kan verdsette dette. For den samiske kulturen er dette en representasjon sentrert rundt ideer om autentisitet som mange samiske aktører i økende grad prøver å bryte ut av. Det norske og enkelte næringsdrivende på Storslett har sine respektive nasjoner med sine gjenkjennbare rammer for representasjon. Den norske kulturen har sin stat med sine rammer for diversitet og innenfor disse rammene ser det ut til å være liten plass for det kvenske. Den historien som kvenene har blitt gitt er en historie som immigranter, fra noe som nå er et annet land. Dagens kvenske erfaringer er formet over mange generasjoner på steder som er innenfor en tilsynelatende naturlige politisk enhet som er norsk, mens det symbolske uttrykket utad som vanligvis knyttes til det kvenske, som badstua, tjærebrenning, elvebåten og språket, er i dag knyttet til et land kvenene aldri har vært en del av.

Det mer eller mindre grenseløse området som kvenene beveget seg i, ble etter hvert lukket inne i grenser der det kvenske har fått sin plass som finsk i den østlige delen av dette området. Derfor vil denne fortellingen kunne befestes en posisjon som innvandrere. I turismen er det enkelte aktører og steder som omfavner denne posisjonen. Bugøynes presenteres ofte som Pikku-Suomi (Lille-Finland), et finsk reisemål i Norge som understreker en innvandringshistorie. Der fremheves en tilknytning til det finske, en tilknytning som fortsatt er der for mange, mens det kvenske ser ut til å fortsatt mangle et uttrykk for å være en del av en umiskjennelig nordnorsk diversitet som kan brukes som et utgangspunkt for en, inntil nylig, blomstrende kulturindustri.

Takksigelser

Dette arbeidet har vært finansiert innen rammene av prosjektet IMMkven – Intangibilization, Materializations and Mobilities of Kven Heritage (Norges forskningsråd 272032). Takk til kolleger i prosjektet og tidsskriftets redaktører, tre fagfeller og språkvasker for kommentarer og forslag til endringer.

Referanser

- Aarekol, L. (2009). *Kvenske minnesteder 1970–2001 Materialitet og minne*. Avhandling levert for graden Philosophiae Doctor. Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø.
- Albury, N. J. (2015). Your Language or Ours? Inclusion and Exclusion of Non-Indigenous Majorities in Māori and Sámi Language Revitalization Policy. *Current Issues in Language Planning*, 16 (3), 315–334. <https://doi.org/10.1080/14664208.2015.984581>
- Andersen, A-M. & Olsen, K. (2018). Det stikker så smertelig, spesielt når man forsøker..., *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 102 (1), 49–60. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2018-01-06>
- Andresen, A., Evjen, B. & Ryymin, T. (2021). *Samenes historie. Fra 1751 til 2010*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Anttonen, M. (1998). The dilemma of some present-day Norwegians with Finnish-speaking ancestry. *Acta Borealia*, 15 (1), 43–57. <https://doi.org/10.1080/08003839808580474>
- Bauman, R. & Briggs, C. L. (2003). *Voices of modernity: Language Ideologies and the Politics of Inequality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Comaroff, J. L. & Comaroff, J. (2009). *Ethnicity, Inc.* Chicago: University of Chicago Press.
- Det kongelige kommunal og moderniseringsdepartementet (2020). Meld. St. 12 (2020–2021) *Nasjonale minoriteter i Norge. En helhetlig politikk*.
- Det kongelige utenriksdepartement (2020). Meld. St. 9 (2020–2021) *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*.
- Eidheim, H. (1969). When Ethnic Identity Is a Social Stigma. I F. Barth (Red.), *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference* (39–57). Boston: Little, Brown and Company.
- Eidheim, H. (1997). Ethno-Political Development among the Sami after World War II: The Invention of Selfhood. I H. Gaski (Red.), *Sami Culture in a New Area* (29–61). Karasjok: Davvi Girji OS.
- Elenius, L. (2019). The dissolution of ancient Kvenland and the transformation of the Kvens as an ethnic group of people. On changing ethnic categorizations in communicative and collective memories. *Acta Borealia*, 36 (2), 117–148. <https://doi.org/10.1080/08003831.2019.1681225>
- Eriksen, K. E. (2012). Pet og Pot – så like, men også annerledes. I R. Mariager (Red.), *Politik, historie og jura. Politisk overvåkning i Danmark og Skandinaviens under den kolde krig* (165–196). København: Museum Tusulanums forlag.
- Eriksen, K. E. & Niemi, E. (1981). Den finske fare. Sikkerhetsproblemer og minoritetspolitikk i nord 1860–1940. Oslo: Universitetsforlaget.
- Franklin, A. (2009) «The Sociology of Tourism». I T. Jamal, T. & M. Robinson (Red.), *The Sage Handbook of Tourism Studies* (65–81). London: Sage Publications.
- Gullestad, M. (2006). *Plausible Prejudice. Everyday experiences and social images of nation, culture and race*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hermansen, N. & Olsen, K. (2020). Learning the Sámi language outside of the Sámi core area in Norway. *Acta Borealia*, 37 (1–2): 63–77. <https://doi.org/10.1080/08003831.2020.1751410>
- Ingold, T. 2017. Surface visions. *Theory, Culture & Society*, 34 (7–8), 99–108. <https://doi.org/10.1177/0263276417730601>
- Jacobson, R. (1960). Closing Statement: Linguistics and Poetics. I T. A. Sebeok (Red.), *Style In Language* (350–77). Cambridge, MA: The MIT Press.
- Jamal, T. & Robinson, M. (2009). Introduction: The Evolution and Contemporary Positioning of Tourism as a Focus of Study. I T. Jamal, T. & M. Robinson (Red.), *The Sage Handbook of Tourism Studies* (1–16). London: Sage Publications.
- Johansen, Å. M. & Bull, T. (2012). Språkpolitikk og (u)synleggjering i det semiotiske landskapet på Universitetet i Tromsø. *Nordlyd*, 39 (2), 17–45. <https://doi.org/10.7557/12.2472>
- Krase, J. (2016). *Seeing cities change: Local culture and class*. New York: Routledge.
- Krase, J. & Shortell, T. (2011). On the spatial semiotics of vernacular landscapes in global cities. *Visual Communication*, 10 (3), 367–400. <https://doi.org/10.1177/1470357211408821>
- Landry, R. & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality. An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*, 16(1), 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927x970161002>

- Lane, P. (2010). "We did what we thought was best for our children": a nexus analysis of language shift in a Kven community. *International Journal of the Sociology of Language*, 202 (2010), 63–78. <https://doi.org/10.1515/ijsl.2010.014>
- Lane, P. (2011). The birth of the Kven language in Norway: emancipation through state recognition. *International Journal of the Sociology of Language*, 209 (2011), 57–74. <https://doi.org/10.1515/ijsl.2011.021>
- Lehtola, V-P. (2018). Our histories in the photographs of the others. *Journal of Aesthetics & Culture*, 10 (4), 1510647. <https://doi.org/10.1080/20004214.2018.1510647>
- Maliniemi, K. J. (2010). *Arkivdokumentene forteller. To kommuner – to typer minoritetspolitikk*. Oslo: ABM-skrift 6.
- Monsen, H. N. (2016). Näkkyymättömät Näkkyvhiin/ La de usynlige bli synlige. *Ruijan Kaiku*, 4. April 2016. <https://www.ruijan-kaiku.no/nakkyymattomat-nakkyvhiin-la-de-usynlige-bli-synlige/>
- Naum, M. 2016. Between Utopia and Dystopia: Colonial Ambivalence and Early Modern Perception of Sápmi. *Itinerario*, 40 (3), 489–521. <https://doi.org/10.1017/s016511531600067x>
- Niemi, E. (1995). The Finns in Northern Scandinavia and Minority Policy. I S. Tagil (Red.), *Ethnicity and nation building in the Nordic World* (145–178). London: Hurst.
- Niemi, E. (2017). Fornorskningpolitikken overfor samene og kvenene. I N. Brandal, C. A. Døving & I. T. Plesner (Red.), *Nasjonale minoriteter og urfolk i norsk politikk fra 1900 til 2016*, (131–152). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nikielska-Sekula, K. (2016). Meaning and Functions of Norwegian-Turkish Vernacular Space in Drammen, Norway. *Border Crossing*, 6 (2), 325–336. <https://doi.org/10.33182/bc.v6i2.497>
- Norges forskningsråd 2019. Forskning og innovasjon i og for nord. Forskningsrådets strategi for nordområdeforskning Revidert 2019: forskning.nord.tre
- Olsen, K. (2003). The Touristic Construction of the <<Emblematic>> Sámi. *Acta Borealia*, 20 (1), 3–20. <https://doi.org/10.1080/08003830310001256>
- Olsen, K. (2007). Ethnic Identity as a Private Matter. *Journal of Ethnology and Folkloristics*, 1 (1), 75–99.
- Pauwels, L. (2020). An Integrated Conceptual and Methodological Framework for the Visual Study of Culture and Society. I L. Pauwels & D. Mannay (Red.), *The SAGE Handbook of Visual Research Methods* (14–36). London: Sage, Second Edition.
- Pietikäinen, S., Huss, L., Laihiala-Kankainen, S., Aikio-Puoskari, U. & Lane, P. (2010). Regulating multi-lingualism in the North Calotte: The case of Kven, Meänkieli and Sámi languages, *Acta Borealia*, 27 (1), 1–23. <https://doi.org/10.1080/08003831.2010.486923>
- Pietikäinen, S. & Kelly-Holmes, H. (2011). The local political economy of languages in a Sámi tourism destination: Authenticity and mobility in the labelling of souvenirs. *Journal of Sociolinguistics*, 15 (3), 323–346. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2011.00489.x>
- Pink, S. (2012). A Multisensory Approach to Visual Methods. I E. M. Margolis & L. Pauwels (Red.), *The Sage Handbook of Visual Research Methods* (601–614). London: Sage.
- Plummer, K (2003). *Intimate Citizenship: Private Decisions and Public Dialogues*. Seattle: University of Washington Press.
- Regjeringen (u. å.). *Nasjonale minoriteter*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/nasjonale-minoriteter/id1404/>.
- Rose, G. (2012). *Visual methodologies: an introduction to researching with visual materials*. Los Angeles: Sage.
- Rudie, I. (1962). *Endring i et marginalt samfunn. En økologisk analyse*. Avhandling til magistergraden i etnografi. Universitetet i Oslo.
- Ryymin, T. (2001). Creating Kvenness: Identity building among the Arctic Finns in northern Norway. *Acta Borealia*, 18 (1), 51–67. <https://doi.org/10.1080/08003830108580518>
- Ryymin, T. (2007). The making of an ethnic identity: from Finns to Kvens. I M. Lamber (Red.), *Shaping ethnic identity, ethnic minorities in Northern and East Central European States and communities, c. 1450-2000* (100–157). Helsinki: East west books.
- Ryymin, T. & Nyyssönen, J. (2012). Fortellinger i nordnorsk minoritetshistorie. *Historisk tidsskrift*, 91(4), 541–568. <https://doi.org/10.18261/issn1504-2944-2012-04-04>
- Samarbeidsråd for kultur og reiseliv 2018. Innspillsrapport nr. 1 27. august 2018.

- Stordahl, V. (1996). *Same i den moderne verden. Endring og kontinuitet i et samisk lokalsamfunn*. Karasjok: Davvi Girji O. S.
- Shohamy, E. (2017). Linguistic Landscape. Interpreting and Expanding Language Diversities. I A. De Fina, D. Ikizoglu & J. Wegner (Red.), *Diversity and Super-diversity: Sociocultural Linguistic Perspectives* (37–63). Washington DC: Georgetown University Press.
- Stortinget (2017–2018). *Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjonen som skal granske fornorskningsspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner*. Innst. 408 S (2017–2018).
- Thuen, T. (2002). Stedets identitet. I T. Thuen (Red.) *Sted og tilhørighet*. Bergen, Kristiansand: Program for kulturstudier, Norges forskningsråd, Høyskoleforlaget.
- Tufi, S. (2013). Shared places, unshared identities: vernacular discourses and spatialized constructions of identity in the linguistic landscape of Trieste. *Modern Italy*, 18 (4), 391–408. <https://doi.org/10.1080/13532944.2013.802411>
- Vasantkumar, C. (2017). From world cities to world sites: strategic ruralism and the case for an anthropology of actually existing connectivity. *Critique of Anthropology*, 37 (4), 364–82. <https://doi.org/10.1177/0308275x17735370>
- Visit Lyngenfjord (N.d.). <https://www.visit-lyngenfjord.com/attractions/culture-and-museum>
- Wang, N. (2000). *Tourism and Modernity. A Sociological Analysis*. Amsterdam: Pergamon.